

Verkkoliite

Suomenkieliset versiot alkusanakielen peruslausekkeista¹

Peruslausekkeet kertovat ne syntaktiset rakenteet, joissa alkusanoja voidaan käyttää. Yksityiskohtaiset peruslausekkeet osoittavat samalla sen, mikä sanan monista merkityksistä on valikoitunut alkusanakieleen. Luettelo ei sisällä kaikkia mahdollisia lausekkeitä, vaan niitä voidaan rakentaa lisää alkusanakielen kielioppisääntöjen mukaan.

* * *

MINÄ

minä tahdon tehdä/tietää/sanoa jotakin, minä tahdon tätä, minä en tahdo tätä, minä en tiedä, jotain pahaa voi tapahtua minulle, joku kuten minä / minunlaiseni

SINÄ

minä tahdon sinun tekevän/tietävän/sanovan jotakin, jotain pahaa voi tapahtua sinulle, sinä olet minunlaiseni

JOKU ~ IHMINEN ~ HÄN

tämä ihminen, sama ihminen, joku toinen / toinen ihminen, tämä toinen ihminen

IHMISET

monet ihmiset, jotkut ihmiset, nämä ihmiset, ihmiset ajattelevat näin, ihmiset voivat sanoa – –, tietynlaiset ihmiset, monet ihmiset eivät voi tehdä jotain tällaista

JOKIN ~ ASIA

tämä asia, sama asia, jokin muu / jotain muuta, tämä toinen asia, jokin tietynlainen

RUUMIS ~ KEHO

jonkun ruumis/keho, ihmisten ruumiit/kehot, osa jonkun ruumiista/kehosta, eräänlainen ruumis/keho, kahdenlaisia ruumiita/kehoja, jotain pahaa tapahtuu jonkun ruumiissa/kehossa, joku tuntee jotain ruumiissaan/kehossaan

* * *

-LAINEN ~ -LÄINEN ~ LAJI

tällainen, samanlainen, toisenlainen, tämä toisenlainen, jokin/joku eräänlainen, eräänlaiset/kahdenlaiset/monenlaiset ihmiset

1. Chart of NSM Semantic Primes (https://www.griffith.edu.au/__data/assets/pdf_file/0005/636890/NSM_Chart_ENGLISH_v19_April_12_2017_Greyscale.pdf); NSM:n kotisivu (<https://www.griffith.edu.au/humanities-languages/school-humanities-languages-social-science/research/natural-semantic-metalanguage-homepage>).

OSA

jonkun ruumiin osa, tämä osa, sama osa, toinen osa, tämä toinen osa, tämänlaisella asialla / tämänlaisessa asiassa on kaksi/monta osaa

* * *

TÄMÄ ~ SE

tämä joku (jokin), nämä ihmiset, tällainen, tämä osa, tänä aikana, tässä paikassa, tämän takia, se on kuten tämä / näin: – –

SAMA

sama ihminen, sama asia, sama osa, samanlainen, samaan aikaan, samassa paikassa, joku sanoo/tekee/ajattelee/tietää/tahtoo/tuntee samaa (samoin, saman)

TOINEN ~ MUU

joku muu/toinen, jokin muu, muuna/toisena aikana, jossain muualla/toisaalla, muut osat, muunlaiset/toisenlaiset, tämä toinen osa, tämä toisenlainen, tämä toinen ihminen, tämä toinen asia

* * *

YKSI ~ ERÄS

yksi/eräs ihminen, yksi/eräs asia, yksi/eräs osa, yhdenlainen/eräänlainen, yhdessä/eräessä paikassa, yhteen aikaan / eräänä aikana, yksi/eräs näistä asioista/ihmisistä, jotain yhdenlaista/eräänlaista, yksi/eräs asia lisää

KAKSI

kaksi asiaa, kaksi osaa, kahdenlaiset/kahdenlaisia, kaksi näistä asioista/ihmisistä, kaksi asiaa lisää

JOKIN ~ JOKU ~ MUUTAMA

jotkut/muutamat ihmiset, jotkin/muutamat asiat, jotkin/muutamat osat, jonkinlaiset/muutamanlaiset, joinakin aikoina, joissakin/muutamissa paikoissa jotkut/muutamat näistä asioista / ihmisistä, jotain tästä tällaisesta (esim. vedestä)

KAIKKI

kaikki ihmiset, kaikki asiat, kaikki osat, kaikenlaiset, kaikkina aikoina, kaikissa paikoissa, kaikki tästä tällaisesta (esim. vedestä)

PALJON ~ MONI

paljon ihmisiä / monet ihmiset, paljon asioita / monet asiat, paljon osia / monet osat, monenlaisia, monina aikoina, monissa paikoissa, paljon jotain tällaista (esim. vettä), paljon enemmän

VÄHÄN ~ HARVA

vähän ihmisiä / harvat ihmiset, vähän asioita, vähän jotain tällaista (esim. vettä)

* * *

HYVÄ

jotain hyvää, joku hyvä, jotain hyvää tapahtuu, tehdä jotain hyvää (jollekulle), tuntea jotain hyvää, tämä on hyvä(ä), on hyvä jos – –

PAHA

jotain paha, joku paha, jotain paha tapahtuu, tehdä jotain paha (jollekulle), tuntea jotain paha, tämä on paha(a), on paha jos – –

* * *

ISO ~ SUURI

jokin suuri, iso paikka, iso/suuri osa

PIENI

jokin pieni, pieni paikka, pieni osa

* * *

AJATELLA

joku ajattelee jotakuta/jotain, joku ajattelee hyvää/paha jostakusta/jostakin, joku ajattelee näin: ”– –”, monet ihmiset ajattelevat näin: ”– –”

TIETÄÄ

joku tietää jotakin (monia asioita) jostakusta/jostakin, ihmiset voivat tietää tämän, tiedän että – –

TAHTOA

tahdon tätä, joku tahtoo jotakin, joku tahtoo tehdä/tietää/sanoa jotakin, joku tahtoo jonkun muun tekevän/tietävän/sanovan jotakin, joku tahtoo jotakin tapahtuvan, tahdon sitä hyvin paljon

EI TAHTOA

en tahdo tätä, joku ei tahdo tätä, joku ei tahdo tehdä jotain, joku ei tahdo jotain tapahtuvan

TUNTUA

jostakin tuntuu joltakin (hyvältä/pahalta), joku tuntee jotakin (hyvää/paha) osassa ruumistaan, jostakin tuntuu tältä, jostakin tuntuu hyvältä/pahalta jotakuta toista kohtaan

NÄHDÄ

joku **näkee** jonkun/jotakin (jossain paikassa), ihmiset voivat / eivät voi **nähdä** hyvin tässä paikassa, joku/i ihmiset voi(va)t/ei(vät) voi **nähdä** tätä

KUULLA

joku **kuulee** jotain, ihmisistä voi tuntua pahalta kun he **kuulevat** tämän sanan

SANOA

minä **sanon**: – –, joku **sanoo** jotain (hyvää/pahaa) jollekin, joku **sanoo** jotain (hyvää/pahaa) jostakusta/jostakin, joku **sanoo** jotain tällaista: ”– –”, joku **sanoo** jotain sanoilla, joku **sanoo** sanan jollekin

SANAT

monet **sanat** / paljon **sanoja**, toiset **sanat**, yksi **sana**, tietynlaiset **sanat**, sanoa jotakin **sanoilla/sanoin/sanoitta**, sanoa nämä **sanat**, nämä **sanat** sanovat jotakin

TOSI ~ TOTTA

tämä on **totta**, tämä ei ole **totta**

* * *

TEHDÄ

joku **tekee** jotakin (jollekulle muulle), joku **tekee** jotakin jollakin / osalla kehoaan/ruumiistaan, joku **tekee** jotakin jonkun muun kanssa, joku **tekee** jotakin hyvää/pahaa (jollekulle muulle)

TAPAHTUA

jotain **tapahtuu**, jotain **tapahtuu** jollekulle, jotain **tapahtuu** jollekin, jotain **tapahtuu** jossain (paikassa)

LIKKUA

joku **liikkuu** (tässä paikassa), jokin **liikkuu** tässä paikassa, tämän ihmisen ruumiin osat **liikkuvat** kuten tämä ihminen tahtoo

KOSKEA

jokin **koskee** jotain muuta (jossain), jokin **koskee** osaa jonkun ruumiissa/kehossa, joku/i ihmiset voi(vat) / ei(vät) voi **koskea** jotakin

* * *

OLLA (’olla jossakin’)

joku **on** jossain (paikassa), jokin **on** jossain (paikassa), joku **on** jonkun muun kanssa

OLLA ('olla olemassa')

tässä paikassa on jotain, tässä paikassa on joku, on kahdenlaisia/monenlaisia – –

OLLA ('olla joku/jokin')

tämä ihminen on minunlaiseni, tämä on jokin (jotain) tietynlainen/eräänlainen (tietynlaista/eräänlaista), tämä on jokin suuri/pieni (suurta/pientä), tiedän kuka tämä ihminen on

OLLA ('olla jonkun')

tämä asia (veitsi, paita, jne.) on minun, tämä asia on jonkun muun, kenen (veitsi, paita, jne.) tämä on?

* * *

ELÄÄ

joku elää kauan aikaa, joku elää tässä paikassa, monet ihmiset elävät tässä paikassa, tämä ihminen elää jonkun toisen ihmisen kanssa, on hyvä jos joku elää näin

KUOLLA

joku kuolee tänä aikana, kaikki ihmiset kuolevat joskus

* * *

MILLOIN ~ JOLLOIN ~ SILLOIN ~ AIKA ~ KUN

tämä aika / tänä aikana, sama aika / samaan aikaan, toisena/muuna aikana, sinä toisena aikana, joinakin aikoina, monina aikoina, sinä aikana kun – –

NYT

nyt täällä tapahtuu jotain, kun nyt sanon jotain

ENNEN ~ AIKAA SITTEEN ~ AIKAISEMMIN

ennen tätä, jonkin aikaa sitten, vähän aikaa sitten / aikaisemmin, kauan aikaa sitten / aikaisemmin

JÄLKEEN ~ AJAN KULUTTUA

tämän jälkeen, jonkin ajan kuluttua, vähän ajan kuluttua, pitkän ajan kuluttua

KAUAN (AIKAA) ~ PITKÄN AJAN

kauan (aikaa) sitten, pitkän ajan kuluttua, hyvin pitkä aika, hyvin kauan (= jonkin aikaa, pitkän aikaa)

VÄHÄN AIKAA ~ LYHYEN AJAN

vähän aikaa sitten, vähän ajan kuluttua, hyvin lyhyt aika, hyvin vähän aikaa (= jonkin aikaa, vähän aikaa)

JONKIN AIKAA

jokin aika sitten, jonkin ajan kuluttua, sitä tapahtuu jonkin aikaa, joku tekee tätä jonkin aikaa, tämän ajan kuluessa (= tänä aikana, jonkin aikaa)

HETKI

se tapahtuu hetkessä, tänä hetkenä

* * *

MISSÄ ~ JOSSA ~ PAIKKA ~ -SSA

tämä paikka / tässä paikassa, sama paikka / samassa paikassa, jossain muualla, tämä toinen paikka / tässä toisessa paikassa, joissain paikoissa, monissa paikoissa, paikassa jossa – –

TÄSSÄ ~ TÄÄLLÄ

täällä tapahtuu nyt jotain

PÄÄLLÄ ~ YLÄPUOLELLA

tämän paikan päällä/yläpuolella, kaukana tämän paikan yläpuolella, joku muiden ihmisten yläpuolella

ALLA ~ ALAPUOLELLA

tämän paikan alla/alapuolella, kaukana tämän paikan alapuolella

KAUKANA

kaukana tästä paikasta

LÄHELLÄ

tämän paikan lähellä, jonkun lähellä

PUOLI

tällä puolella, samalla puolella, yhdellä puolella, kahdella puolella, kaikilla puolilla

SISÄ-

tämän jonkin sisällä, ihmisen sisällä, jonkun ruumiin/kehon sisäosa

* * *

EI ~ OLLA ...MATTA

ei hyvä, ei paha, ei näin/tällainen, minä en tiedä, joku ei voi tehdä tätä

EHKÄ

se on ehkä näin, se ei ole ehkä näin, ehkä joku muu voi tehdä sen

VOIDA

joku voi (ei voi) tehdä jotain, joku ei voi olla tekemättä jotain, jotain (hyvää/pahaa) voi tapahtua, se voi olla näin: – –

KOSKA ~ VUOKSI ~ TAKIA

tämän vuoksi/takia, se tapahtui koska tämä ihminen teki jotain aikaisemmin, – – ei minkään muun vuoksi

JOS

jos tätä tapahtuu jonkin aikaa, – –, jos sinä teet tämän, – –, jos joku tekee jotain tällaista, – –

* * *

HYVIN ~ ERITTÄIN

hyvin/erittäin suuri, hyvin/erittäin pieni, erittäin hyvä, hyvin/erittäin paha, hyvin/erittäin kaukana, hyvin/erittäin lähellä, hyvin/erittäin vähän aikaa, hyvin/erittäin kauan aikaa

ENEMMÄN ~ LISÄÄ (~ ENÄÄ)

joku tahtoo enemmän/lisää, joku tekee enemmän, joku tahtoo tietää/sanoa/ajatella enemmän siitä, yksi lisää/enemmän, kaksi lisää/enemmän, monta lisää/enemmän, ei elä enää, ei enää tällainen

* * *

NÄIN ~ KUTEN ~ TÄLLÄ TAVALLA

tapahtuu näin: – –, se on kuten tämä: – –, joku ajattelee tällä tavalla: ”– –”, – – tekee sen näin / tällä tavalla, ei toisin, joku tekee sen näin, tapahtuu kuten tämä ihminen tahtoo, joku kuten minä / minunlaiseni